

פרד"ס כיבוד דוד

ע"ש דוד שלמה בן ריבה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

מס'

פרשת עקב – פשט – מפי הרב

"כל-המצוה אשר אנכי מצוה היום" (פרק ח' פס' א')

מדוע הכתוב פתח בלשון רבים (כל) ואחר כך כותב המצווה לשון יחיד, היה צריך לכתוב כל המצוות?

רש"י כפשוטו ומדרש אגדה: אם התחלת במצווה- גמור אותה, שאינה נקראת המצווה אלא על שם גומרה, שנאמר: "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם" (יהושע פרק ד' פס' ד'). והלא משה לבדו נתעסק בהם לעלותם? אלא לפי שלא הספיק לגומרה, כיוון שלא נכנס לארץ וגמרהו ישראל, נקראת על שמם, ולכן כל המתחיל במצווה, אומרים לו גמור, שתקרא על שמו.

"שמלתך לא בלתה מעליך, ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה"
(פרק ח' פס' ד')

רש"י: שמלתך לא בלתה- ענני כבוד היו שפין בכסותם ומגהצים אותם כמין כלים מגוהצים, ואף קטניהם כמו שהיו גדלים- היה גדל לבושן עימהם, ולא היו צריכים להחליף מלבושן מפני גודלן.

לא בצקה- לא נפחה בצק כדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות, אלא הנעלים היו גדלים עימם ולא נקרעים.

עוד ניסים נוספים נעשו להם: מים שדרכם לבוא מהשמים בא מהארץ- בארה של מרים. לחם שדרכו לבוא מן הארץ ירד מהשמים- מן. וכן השלו.

אם כן, כשהלכו במדבר היו להם ניסים והרגישו כמו בגן-עדן, וכל זה בזכות מה זכו בגלל שמשה אמר להם לצאת למדבר. הם ידעו שאין שם זרע, כדכתיב: "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" ואין שם מים, ועם כל זאת, הלכו ומסרו עצמם. ולכן זכו לניסים גדולים במדבר.

ומזה אפשר ללמוד, כאשר אדם נמצא בצרה וזקוק לניסים גדולים יעשה אם הקב"ה מעל הטבע, יקח מעליו דבר שקשה לו לעשות וצריך מאמץ רב מעל כוחותיו, כן הקב"ה מידה כנגד מידה יעשה עימו מעל הטבע ויוציא אותו מצרותיו.

"ואמרת בלבבך: כחי ועצם ידי עשה לי את-החיל הזה"
(פרק ח' פס' יז')

העשיר יש לו את ניסיון העושר, שיש לו בתים וכסף וחושב שהכל מכוח עצמו. "וישמך ישורון ויבעט", "וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל". ולכן ניסיון העושר יותר קשה מניסיון העוני, שעשיר חושב שהכל מכוחו. אבל העני אין לו על מה להתגאות ותמיד עיניו נשואות למעלה לקבל עזרתו.

למני השבת:

בברכת שבת שלום
הרב אורי פולק שליט"א

א. **ארץ חטה ושעורה** - י' תיבות בפסוק, לכך צריך ליתן י' אצבעות בפת בשעת ברכה. ועוד כנגד י' מצות שנעשו בפת. לא תחרוש, לא תזרע כלאים, לקט, שכחה, פאה, לא תחסום, תרומה ומעשר ראשון ושני, חלה:

ב. **תחסר** - ג' פעמים במסורה: לא תחסר כל בה. ואיך וצפחת השמן לא תחסר (מ"א יז, יד). ובטן רשעים תחסר (משלי יג, כה). אע"פ שזה נאמר בארץ, הצדיקים בכל מקום לא תחסר להם שהרי אליהו הלך לצרפית ושם אמר לה לא תחסר. אבל הרשעים בכל מקום שהם תחסר להם. לא תחסר. תגין על הרי"ש, לומר שהיא ראש עפרות תבל:

ג. **ואכלת ושבעת** - וסמיך ליה פן תשכח. שצריך להזכיר יום המיתה בברכת המזון ולכך תקנו הטוב והמטיב על הרוגי ביתר שנתנו לקבורה. ואכלת ושבעת וברכת. היינו ברכת המזון. וכן נמי צריך לברך לפניו, פירוש ואכלת ושבעת וברכת כבר, שאסור לאדם ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה שני' (תהלים כד, א) לה' הארץ ומלואה. אבל לאחר שבירך הוא אוכל משלו שני' (שם קטו, טז) והארץ נתן לבני אדם. וזהו (שם טז, ב) אמרת לה' א-דני אתה טובתי בל עליך, שכיון שהודית לה' אין הטובה משלך.

ד. **ואכלת** (457). בגימטריא זהו בכזית (457):

ה. **ובתים** - ד' פעמים במסורה: ובתים טובים תבנה. ובתים מלאים כל טוב (דברים ו, יא). וחמדו שדות וגזלו ובתים ונשאו (מיכה ב, ב). ובתים מאין אדם (ישעיה ו, יא). אם תשמור מצותיו תמצא בתים מלאים כל טוב ובתים טובים תבנה. אבל אם רם לבבך ותגזול שדות ובתים, אז, ובתים מאין אדם:

דרש - רבנו בחיי

בני לדברי הקשיבה לאמרי הט אזנך, אל יליזו מעיניך שמרם בתוך לבבך, כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא (משלי ד, כ--כב): שלמה המלך ע"ה הודיענו בכאן שיקשיב האדם לדברי תורה ושיטה אצונו מלשמוע שאר הדברים זולתם, זה לשון הט אזנך, וכן הזכיר במקום אחר (שם ב, ב) תטה לברך לתבונה, יזהיר עליו שיטה לבבו ויפנה מחשבתו משאר עסקים לצורך התבונה, כלומר להתבונן בתבונה, וקרא המצוות דברים ואמרים, והזהיר על שכחת המקרה ועל שכחת העיקר, אל יליזו מעיניך זהו שכחת המקרה, יאמר אל יליזו אותם עסקים וטרדות מעיניך, והכוונה שגשים לב עליהם ונזכרם תמיד כענין ולזכרון בין עיניך (שמות יג, ט), כדי שלא נשכחם בסיבת שום מקרה שיגיע לנו: שמרם בתוך לבבך זהו שכחת העיקר, כי הדבר הצפון בתוך לבו של אדם שהוא שומרו תמיד לא ישכחנו לעולם, כן יתחייב האדם שישמור בתוך לבבו המצוות כולן שלא תתפשט מדת השכחה בעיקר שום מצוה עד שיחשוב שלא ניתנה מעולם, ונתן טעם למה, כי חיים הם למוצאיהם, כי התורה והמצוה הם חיים לנפש ורפואה לגוף, כי חיים הם למוצאיהם זהו חיי הנפש, וכן הזכיר למעלה (משלי ג, כב) ויהיו חיים לנפשך וחוץ לגרגרותיך, וביאור לגרגרותיך כשאתה מקיים הדברים שתוציא מפיה אז יעלה לך חן, כענין שאמר (חגיגה יד ע"ב) נאה דורש ונאה מקיים, ואמר עוד (משלי ד, יג) נצרה כי היא חייך. ולפי שהתורה שלנו פירות החכמה העליונה שכתוב בה (קהלת ז, יב) החכמה תחיה בעליה, לכך הזכיר בה כי חיים הם הענף נמשך מן השורש והמעין מן המקור הנקרא מקור מים חיים, כמו שאמר הנביא בתוכחתו (ירמיה ב, יג) אותי עזבו מקור מים חיים, וכתוב (שם י, י) הוא אלוקים חיים, והדבקים בו נקראים חיים כענין שכתוב (דברים ד, ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם יהיום:

והוסיף לבאר למוצאיהם, כלומר למי הם חיים לאותם המוצאים אותם, ובא לרמוז בלשון זה שאין הכל מוצאין אותן, ולמה אין מוצאין אותן לפי שאינם מחפשיין אחריהם, ואילו היו מחפשיים הן מוצאין כענין שכתוב (משלי ב, ד) אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' וגו'. ודרשו חז"ל (עירובין נד.), למוצאיהם למוצאיהם בפה. כי מלבד שיתחייב האדם שידע הדברים בלבו עוד יתחייב שיהיו שגורים בפיו ושירגילים בלשונו, ועל שתיהן אמר שלמה ע"ה (משלי כב, יח) כי נעים כי תשמרם בבטןך יכונן יחד על שפתיך. ולכל בשרו מרפא, דרך הרופא הנותן לחולה מין אחד מן הסמים והמסעדים לאכול או אחד מן המשקים לשתות שיועיל לאותו אבר שהחולי בו ושהוא פועל בשבילו ויזיק לאבר אחר, ונמצא שהרפואה אינו שוה ולא שלמה בכל אברי הגוף, ועל כן ביאר כי יש יתרון גדול לתורה שיהא רפואה שוה בכל הבשר ותועלת לכל האיברים כולם מבלי שום נזק לאחד מהם. ולימדך שלמה בכתוב הזה כי יש במעשה המצוות תועלת הגוף והנפש: וכן ביאר לנו משה ע"ה (דברים ו, כד) לטוב לנו כל הימים הוא העולם הבא, לחיותנו כהיום הזה הוא העולם הזה. ועל כן באו מצוות התורה קצתם מקובלות וקצתם מושכלות, מקובלות כנגד תועלת הנפש מושכלות כנגד תועלת הגוף, כי יש במעשה המצוות תועלת ושכר בסוף, והוא שאמר דוד ע"ה על כלל המצוות (תהלים יט, יב) גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב, ולשון עקב מלשון עֶקֶב וְעָקֵב כי העקב סוף הגוף, וכן השכר והגמול בא בסוף, כי השכר סוף המעשה. ולשון עקב זה מצאנוהו בין במצוות המקובלות הנקראות חוקים בין

במושכלות הנקראות משפטים, במקובלות הנקראות חוקים הוא שאמר דוד ע"ה "110-1.pdf" ה (שם קיט, קיב) נטיתי לבי לעשות חוקיך לעולם עקב, ועוד אמר (שם, לג) הורני ה' דרך חוקיך ואצרנה עקב, כלומר אצור המדה ההיא לפי שיש לה עקב, והשכר הזה הוא רב טוב הצפון כענין שכתוב (שם לא, כ) מה רב טובך, וזהו לשון עקב רב. במצוות המושכלות הנקראות משפטים, זהו שכתוב:

(יב) והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך. כל יעודי הפרשה הזאת יעודים גופניים בתועלת הגוף בעולם הזה שהם הכנה לחיי העולם הבא. ונכלל עוד תועלת במלת עקב כי יעודים גופניים אלו הוא השכר הקל והשפל שיש לאדם, כי כן העקב שפל הגוף, אבל השכר הגדול והעצום שהוא זיו השכינה נכלל במלת והיה שהוא כולל השם המיוחד, וזהו שסיימה פרשה של מעלה היום לעשותם וסמיך ליה והיה עקב, לרמוז כי בעשייתם היום הזה יהיה שכרו זיו השכינה, אבל רצתה התורה לבאר על המורגש ולהאריך בו ולרמוז על המושכל ולקצר בו כי כן המנהג בכל התורה:

ודרשו חז"ל בלשון עקב שהוא אזהרה לאדם על המצוות שאדם דש בעקביו שלא יקל בהן (תנחומא עקב א), לפי שיש בני אדם שאינם חוששיין בקצת מצוות שהן קלות בעיניהם ודשין אותן בעקב, וכבר גילו לנו חז"ל (עבודה זרה יח.) כי עונש המצוות שאדם מזלזל בהן ודש אותן בעקביו בעולם הזה מקיף אותו ליום הדין, שנאמר (תהלים מט, ו) עוון עקבי יסובני: ועוד יכלול עוון עקבי יסובני, שבא להזהיר על אותן מצוות שהוא חייב לפסוע בהן והן פסיעות של מצוה, כגון ללכת אל בית הכנסת ולבית המדרש ולבקר את החולים וללוות את המתים ולנחם אבלים, כל אלו מצוות של פסיעות ושכרן גדול, וכבר אמרו חז"ל (ברכות ו ע"ב) שאפילו בשבת מותר לו לרוץ לבית הכנסת שנאמר (הושע יא, י) אחרי ה' ילכו כאריה ישאג, ואם אינו מקיים מצוות של פסיעות אותו עוון יסובהו ליום הדין, זהו עוון עקבי יסובני:

וכן אם פוסע לדבר עבירה אותו עוון יסובהו ליום הדין כמו כן, שכן מצינו בבתו של רבי חנינא בן תרדיון שנגזר עליה לישב בקובה של זונות בעוון שדקדקה בפסיעותיה לפני גדולי רומי, והצדיקה עליה את הדין ואמרה גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם (ירמיה לב, יט), כלומר אפילו בדקדוק פסיעות. הא למדת שהאדם נוטל שכר על פסיעותיו כפי הדרך שהוא הולך בה, זהו והיה עקב תשמעון: ובמדרש (דברים רבה כ"י פר' עקב) והיה עקב תשמעון אין שכרן של צדיקים אלא בסוף, אבל שכרן של רשעים הוא עוון עקבם (דברים ז, י) וישלם לשונם על פי שפתיהם ויגדלו לשונם ויגדלו לשונם (מס' עירובין פ"ג ע"ב):

והיה עקב מה כתיב למעלה (דברים ז) וידעת כי ה' אלוקיך הוא האלוקים האל הנאמן אמר רבי חייא בר אבא למה הדבר דומה לאוהבו של מלך שהפקיד אצלו פקדון ומת אוהבו של מלך בא בנו ומבקש את הפקדון מידו אמר לו תן לי הפקדון שהפקיד אבא אצלך אמר לו המלך מצאת אחר טוב ממני הפקדון שאצלי לא שמרתי אותו ולא קיפלתיו אותו. כך כשחטאו ישראל בימי ירמיה אמר לו הקב"ה לירמיה (ירמיה ג) לך אמור להם לישראל מה מצאו אבותיכם בי עול על כל מה שנשבעתי לאבותיכם לא קיימתי נשבעתי להם שאני מברך את בניהם שנאמר כי ברך אברכך וגו' לא ברכתי אתכם ע"י משה שנאמר (דברים א) ה' אלוקיכם הרבה אתכם. אמרתי לו שאני מוציא אתכם ברכוש גדול שבטיו וזוהב ואין בשבטיו כושל לפיכך אמר משה ומשמרו את השבועה מן ויפדך גדול לא עשיתי כך (תהלים קה) ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל לפיכך אמר משה ומשמרו את השבועה מן ויפדך מבית עבדים את יודע שהוא האל הנאמן. ד"א כי ה' אלוקיך הוא האלוקים א"ר לוי למה הדבר דומה לאוהבו של מלך כו' בא בנו מבקש את הפקדון אמר לו המלך לך והבא שני איסטרטין ושנים עשר בלביטון ועל ידיהן אני נותן לך את הפקדון כך אמר הקב"ה כשיצאו ישראל ממצרים אבותיכם הפקידו אצלי פקדון מנין שנא' (שמות ג) פקוד פקדתי אתכם אמר להן יבואו שני איסטרטין ושנים עשר בלביטון זה משה ואהרן ושנים עשר ראשי שבטים מנין שנאמר (במדבר א) תפקדו אותם לצבאותם אתה ואהרן ואתכם יהיו איש איש למטה. ד"א האל הנאמן רבנין אמרי מאמונתו של ב"ו את יודע אמונתו של הקב"ה. מעשה ברבי פנחס בן יאיר שהיה דר בעיר אחת בדרום והלכו אנשים להתפרנס שם והיו בידן שתי סאין של שעורים והפקידו אצלו ושכחו אותן והלכו להן והיה רבי פנחס בן יאיר זורע אותן בכל שנה ועשה אותן גורן וכונסן אחר שבע שנים הלכו אותן החברים לשם לתבוע אותן ליתן להן מיד הכיר אותן ר' פנחס בן יאיר אמר להם בואו וטלו אוצרותיכם הרי מאמונתו של בשר ודם אתה יודע אמונתו של הקב"ה. ושוב מעשה בר' פנחס בן יאיר שהלך לעיר אחת והיו העכברים אוכלים בתחומה של אותה העיר באו ובקשו הימנו מה עשה רבי פנחס בן יאיר אמר להן למה אין אתם מפרישין מעשרותיכם כראוי מבקשין אתם שנערוב אתכם שאם אתם מפרישין מעשרותיכם כראוי אין עכברים אוכלין עוד אמרו לו אין ערב אותן והלכו העכברים ולא נראו עוד. ד"א מעשה באדם אחד שהיה חופר שיחין לרבים בתו היתה הולכת בדרך ובאת לעבור בנהר ושטפה באו ואמרו לו לרבי פנחס כך הגיע לבתו של פלוני א"ל אי אפשר כיון שהיה עושה רצונו של הקב"ה במים אין הקב"ה מאבד את בתו במים מיד נפלה צוחה בעיר באתה בתו של פלוני אמרו רבותינו כיון שאמר ר' פנחס בן יאיר כך ירד מלאך והעלה אותה מעשה ברבי שמעון בן שטח שלקח חמור אחד מישמעאלי אחד הלכו תלמידיו ומצאו בו אבן אחת טובה תלויה לו בצוארו אמרו לו רבי (משלי י) ברכת ה' היא תעשיר א"ל ר"ש בן שטח חמור לקחתי אבן טובה לא לקחתי הלך והחזירה לאותו ישמעאלי וקרא עליו אותו ישמעאל ברוך ה' אלוקי שמעון בן שטח הוי מאמונתו של בשר ודם אתה יודע אמונתו של הקב"ה שנאמן לשלם לישראל שכר המצות שהן עושין מנין (שמות יב) ושמרתם את המצות אבל מתן שכרן והיה עקב תשמעון בעקב אני פורע לכם :

ד"א ושמר ה' אלוקיך לך מהו ושמר אמר רבי שמואל בר נחמן כל מה שישראל אוכלים בעולם הזה מכח הברכות שברכם בלעם הרשע אבל ברכות שברכו אותן האבות משומרין הן לעתיד לבא שנאמר ושמר ה' אלוקיך וגו'. ד"א אמר ר' חלבו למה"ד ליתום שהיה מתגדל אצל בע"ה היה אוכל משלו ושותה משלו ומתכסה משלו ולמדו אומנות. אותו היתום אומר כל מה שאני אוכל ושותה ומתכסה מתוך שכרי הוא מחשבו. א"ל אותו בעל הבית חיך כל מה שאתה אוכל ומתכסה בכח חבית של מים שאת ממלא לי בכח עץ אחד שאתה מבקע לי אבל שכרך צרור ומונח לך. כך כל מה שישראל אוכלים בעולם הזה בכח היסורים שהן באין עליהם אבל שכרן צרור ומשומר לעתיד לבא שנא' ושמר ה' אלוקיך לך וגו'. ומהו את הברית ואת החסד. אמר רבי חייא שלשה מדות טובות יש ביד ישראל ואלו הן ביישנים ורחמנים וגומלי חסדים ביישנים מנין שנא' (שם ד) ובעבור תהיה יראתו על פניכם רחמנים מנין שנאמר (דברים יג) ונתן לך רחמים ורחמך גומלי חסדים מנין שנא' (שם ז) ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד :

ואהבך וברכך והרבך וגו' למה הוא מקיש פרי הבטן לפרי האדמה אמר הקב"ה מה פרי אדמתך סיגים אף פרי בטנך סיגים. ד"א מה פרי אדמתך אין בהם לא חטא ולא עון אף פרי בטנך לא יהא בהן לא חטא ולא עון. ד"א מה פרי אדמתך צריכים עישור אף פרי בטנך צריכים עישור וזו המילה. ד"א א"ר יהודה בר סימון למה הקיש פרי הבטן לפרי האדמה שיהיו פרי אדמתך מכפרים על פרי בטנך מנין שכך כתיב (דברים לב) וכפר אדמתו עמו :

שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן הלכה אדם מישראל ששותה מים לצמאו אומר ברוך שהכל נהיה בדברו רבי טרפון אמר בורא נפשות רבות וחטרונם רבנן אמרי בא וראה כל הנסים שעשה הקב"ה לישראל לא עשאן אלא על המים כיצד עד שהן במצרים עשה להם נסים ביאור. אמר רבי יצחק היו המצריים וישראל הולכין לשתות מים מן הנהר המצרי שותה דם וישראל שותה מים וכשיצאו ישראל ממצרים לא עשה להם נסים אלא על המים מנין שנאמר (תהלים קיד) הים ראה וינוס מה ראה רבי נהוראי אמר שם המפורש ראה חקוק על המטה ונקרע רבי נחמיה אמר כביכול ידו של הקב"ה ראה ונקרע שנאמר (שם עז) ראוך מים יחילו באו למרה כשעלו מן הים והיו המים מרים עשה שם להם נסים מנין שנאמר (שמות טו) ויורה ה' עץ וגו' בסלע עשה להם נסים במים מנין שנאמר (במדבר כ) ודברתם אל הסלע וגו' בבאר עשה להם נסים ואמרו שירה שנאמר (שם כא) אז ישיר ישראל אמר להם משה הוו יודעין כל נסים שעשה לכם הקב"ה לא עשה אלא על המים ואף בשעה שתעברו את הירדן לירש את הארץ עתיד הוא לעשות לכם נסים במי הירדן :

ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו' כי לא על הלחם לבדו יחיה:

מצאתי כתוב בשם הרב מוהר"ר חיים ויטאל זללה"ה, שדרש עד"ה זה, ולקח הנושא לבדו יחיה האדם, ואמר טוב לו לבדו בלא אשה כשאינה בת זוגו, שמנגדתו וטורדתו מן הלימוד, ויותר טוב ללמוד תורה, כמ"ש בן עזאי, ומה אעשה ונפשי חשקה בתורה. וז"ש על הלחם לבדו יחיה האדם, הלחם היא התורה, כמ"ש (משלי ט' ה') לכו לחמו בלחמי של לימוד, טוב לו לבדו. והתירוץ, מעלה גדולה יש לאשה, ולחם יקרא אשה, כענין שנאמר (בראשית ט"ל) כי אם הלחם אשר הוא אוכל, ועל מלשון מעלה, כי לא המדרש הוא העיקר כי אם המעשה, וע"י אשה יכול האדם לקיים כל המצות, חיי העה"ז והעה"ב. וז"ש על הלחם לבדו יחיה האדם, כי בזכות שנשא אשה לבד יחיה, כי מוחלין לו על כל עונותיו, מלבד שמציל עצמו מן החטא:

ומה גם שארז"ל כי השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה וכו', בלא חיים, וענין (קהל"ט) ראה חיים עם האשה וכו', הרי שיחיה על זכות לקיחתה לבד. ומה גם שיהיו לו בנים, וימולם ויפדם, וילמדם תורה ועבודת ה'. ומלבד זה על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, באמצעות האשה. והכוונה שיקיים כל המצות, שאם יאהוב אותה כגופו, יקיים מצות ואהבת לרעך כמוך, ששם נכלל כל התורה, כנז' בגמ' על אותו שאמר למדני תורה על רגל אחת, ואמר לו ואהבת לרעך כמוך, אם תקיים זה כאילו קיימת כל התורה כולה:

חזרתי וברכתי החתן, ואמרתי יחיה החתן:

יחיה האדם, הכוונה, שיתקיים בו קרא דכתיב (ישעי' מ"ד) יראה זרע יאריך ימים, וחפץ ה' בידו יצלח. כנגד יראה זרע, אמרתי יחיה, כי מי שאין לו בנים קרוי מת. והאדם, היינו החתן, שעד עתה היה פלגי גופא, ועכשיו שנשא אשה קרוי אדם, כענין שנאמר (בראשית א') זכר ונקבה בראם ויקרא שמם אדם. ועל זה אמרתי יחיה האדם, שיזכה לבנים החתן: ועוד יחיה האדם כמשמעו, דהיינו יאריך ימים. וכנגד חפץ ה', דהיינו למוד בתורה, בידו יצלח, אמרתי על כל מוצא פי ה', דהיינו התורה שיצא מפיו ית', יחיה האדם, שיהיה מצליח בתורה ובמצות ובמעשים טובים, הוא וכל ישראל:

עוד אמרתי, יחיה האדם, כי ישראל קרויים אדם, כמ"ש (יחזקאל ל"ד) ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם, ואנחנו בעונותינו בגלות הזה חשובים כמתים, כמ"ש (איכה ג') במחשכים הושיבני כמתי עולם: עוד אמרתי, יחיה האדם, שיחיה האדם, שנצא מן הגלות, ויקיים בנו כל הנחמות שהבטיחנו ע"י כל הנביאים, וז"ש על כל מוצא פי ה', דהיינו כל הנחמות שיצאו מפיו, כלם יקיים אותם עמנו, כדי שיחיה האדם, דהיינו ישראל, כאמור. לא על הלחם, לא על האשה, שהיא הלחם כשהוא לבדו, שאינה בת זוגו, יחיה האדם, מוחלין לו כל עונותיו, כי על כל מוצא פי ה', כשהיא בת זוגו, אז יחיה האדם, ומוחלין לו עונותיו כשזכה לישא אותה. אבל הנושא אחרת שאינה בת זוגה, אין נמחלין לו. ולזה אמרתי כל מוצא פי, כי בכל הגלגולים שזוכה להנשא לבת זוגו, לזה נמחלין לו עונותיו כשנושא אישה:

והאיך נכיר ונדע שהיא בת זוגו, לזה אמר ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וכו', פירוש, כשהאכילך את המן, דהיינו שזימן לך אשה, וזהו מן מלשון (דניאל א') וימן להם המלך, כשנזדמנה לך אשה מעבר לים אשר לא ידעת ולא ידעו אבותיך, לא ידעת אתה ולא ידעו אותה אבותיך, אז בודאי היא בת זוגך:

נחש שרף ועקרב וצמאון:

דע כי ד' קליפות הם, ס"מ ונעמה, ס"מ ולילית. והם, הד' הנז' כאן. והם כנגד ד' דגלים, כי במקום קדושת ד' דגלים, לא היה להם כח להזיק. גם הם כנגד הצלם דנבוכדנצר, נחש גלות מצרים, התנין הגדול. שרף, מלכות מדי, והוא המן. עקרב, ליון, שרצה לעקור את הכל, התורה והמצות. צמאון, מלכות אדום, דאין רעב ללחם ולא צמא למים, כ"א לשמוע את דבר ה':

המוציא לך מים מצור החלמיש:

הנה צור החלמיש הוא אבן האש, וזהו החידוש שמתמיה, שהמוציא מים מהצור, ולא מאבן אחר, כמו שאר הסלעים שדרכן להוציא. וזהו הנס היה מצור, שהוא נגדי לו. וזה הפלא נרמז בפסוק ההופכי הצור וכו', שהוא הפך מן דרך הטבע, שהצור הוא אש, (הצור בגי' א"ש) ועושה אותו לאגם מים:

ובתבערה ובמסה ובקברות התאוה:

כבר ידעת, כי על כל כח"ב נאמר במופלא ממך וכו', ובז"ת נאמר במה שהורשת התבונן, ועל ג"ר נאמר לכל מי שיקרב אליהם. בכתר נאמר תבערה, ובחכמה נאמר ובמסה, כי שם רצו לנסות היש ה' בקרבנו אם אין, והחכמה נק' י"ש. וכנגד בינה קברות התאוה, כי שם קברו העם המתאווים, בסוד שכר עוה"ב, ונקרא קברות התאוה: